

socijalno funkcioniranje i odnose, iskustva gubitka i suočavanja sa smrću kod bolesnika i njemu bliskih osoba, kao i rad na egzistencijalnim pitanjima, analizu utjecaja duhovnosti, kulture, preferiranih vrijednosti te socijalnih faktora. Sanda Anton s temom »Što je to psihoonkologija u praksi?« definira psihoonkologiju kao područje konzultativno-suradne psihijatrije te ukazuje da kombinacija teške tjelesne bolesti i psihičkih poteškoća, diskriminacije i stigmatiziranosti može biti pogubna za bolesnike i igrati veliku ulogu u njihovoj emotivnoj i društvenoj izoliranosti od drugih ljudi te time produbljuvanju njihovih patnji. Lovorka Brajković izlaganjem »Kvaliteta života – mjerila« objašnjava da kvaliteta nečijeg života ovisi o subjektivnoj procjeni, ali do narušavanja ravnoteže tog subjektivnog doživljaja dolazi ukoliko dođe do promjena u okolnim uvjetima ili nekoj od psiholoških varijabli pojedinca. Melita Stipančić izlaganjem »Psihosocijalna procjena i evaluacija u palijativnoj skrbi« opisala je instrumente za procjenu uspješnosti učinjenog u palijativnoj skrbi prilagođenoj potrebama pacijenata i obitelji, ukazujući da psihosocijalna evaluacija obuhvaća procjenu: psiholoških, emocionalnih i duhovnih potreba pacijenata i obitelji te postojanja i funkcionalnosti sustava podrške. Biserka Budigam svojim prikazom »Anticipatorno i *post mortem* žalovanje – na terenu« opisuje žalovanje kao složeni proces kroz koji prolazi pojedinac ili obitelj nakon smrti bliske osobe.

Poslijepodnevni dio izlaganja završen je radionicom »Strah od smrti«.

Treći dan kongresa obilježen je četvrtom tematskom cjelinom **Psihosocijalni problemi, obitelj i dobrovoljci**. Uvodno predavanje Rudolfa Gregureka pod intrigantnim naslovom »Zašto sam u nastavu Katedre za psihologijsku medicinu uključio i poglavlja palijativne medicine?« ukazuje na nužnost edukacije studenata medicine o palijativnoj skrbi, posebice aktivnim sudjelovanjem u

radu palijativnih timova gdje bi studenti imali mogućnost direktno promatrati ulogu palijativnih timova u skrbi za umiruće. Ivana Bandović-Ožegović temom »Kompetencija socijalnog radnika u palijativnoj skrbi u svijetu i u Hrvatskoj«, pozivajući se na riječi Andrije Štampara koji je smatrao da su socijalne znanosti posebno značajne za razvoj praktične medicine, ukazuje na ulogu socijalnog radnika u hospicijskom/palijativnom timu kroz specifične intervencije, razvijanje specifičnih psihoterapija grupe, pružanje generalne podrške bolesnicima i članovima njihovih obitelji, nastojeći na svakom koraku umanjiti rizike. Koliko je nezamjenjiva uloga obitelji u skrbi za svog terminalno oboljelog člana opisala je svojim izlaganjem »Obitelj kao glavni član hospicijskog tima u skrbi oko bolesnika od prvog telefonata do sprovođa« Gordana Špoljar. Završnicu kongresa obilježile su radionice »Uloga nevladinih udruga u razvitku palijativne skrbi« i »Studenti Medicinskog fakulteta i palijativna skrbi«. Kongres je upotpunjen tematskim poster-prezentacijama. Tradicionalno, Muzej za umjetnost i obrt Grada Zagreba bio je domaćin proslave Svjetskog dana hospicija i palijativne skrbi.

Morana Brkljačić

doi: 10.3935/rsp.v16i1.827

**MEĐUNARODNA KONFERENCIJA:
50 GODINA KOORDINACIJE
SUSTAVA SOCIJALNE SIGURNOSTI
U EUROPSKOJ UNIJI
Berlin, 26. – 27. rujna 2008.**

U Berlinu je 26. i 27. rujna 2008, u organizaciji Europskog instituta za socijalnu sigurnost iz Leuvena (Belgija) i njemačkog Saveznog ministarstva za rad i socijalne

poslove, održana Međunarodna konferencija pod geslom »50 godina nakon starta – nova pravila za koordinaciju socijalne sigurnosti u EU«. Pod koordinacijom sustava socijalne sigurnosti podrazumijeva se sustavna i pravilima uređena primjena dvaju ili više nacionalnih zakonodavstava na pojedince i članove njihovih obitelji u povodu nastanka socijalnih rizika bolesti ili majčinstva, invalidnosti, starosti ili smrti, ozljede na radu ili profesionalne bolesti, nezaposlenosti ili potrebe podizanja i odgoja djece. Ova je koordinacija uređena i dvostranim ili višestranim međunarodnim ugovorima o socijalnom osiguranju, a u Europskoj uniji (EU) uređena je Uredbom 1408/71 koja se odnosi na primjenu sustava socijalne sigurnosti na radnike, samostalne djelatnike i članove njihovih obitelji koji se kreću unutar Zajednice i Uredbom 574/72 kojom je uređena primjena Uredbe 1408/71. U sklopu EU-a, koordinacija sustava socijalne sigurnosti u funkciji je osiguranja slobode kretanja osoba (jedne od četiri slobode na kojima se zasniva EU), a posljednjih godina – i u funkciji slobode pružanja usluga.

Na ovoj međunarodnoj konferenciji sudjelovali su profesori socijalnog prava i stručnjaci s tog područja iz država EU-a, a konferencija je bila posvećena novoj Uredbi 883/2004 o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti u EU-u, kojom će biti zamijenjena još uvijek važeća Uredba 1408/71. Konferenciju je vodio Eberhard Eichenhofer, profesor Sveučilišta u Jeni (Njemačka), a sudionike su pozdravili Franz Thönnies, njemački parlamentarni državni tajnik i Jos Berghmann, predsjednik Europskog instituta za socijalnu sigurnost, koji također slavi 50 godina svojega rada. U sklopu konferencije održan je i okrugli stol na temu o prošlim i budućim promjenama na ovom području. U općem dijelu, na prošlost su se osvrnuli Rob Cornelissen iz Bruxellesa (Belgija) i Axel Reimann iz Berlina (Njemačka), a o budućoj koordi-

naciji sustava socijalne sigurnosti govorili su Yves Jorens iz Ghenta (Belgija) i Paul Schoukens iz Leuvena (Belgija). Ovdje ćemo se ograničiti na izlaganja druge dvojice.

Govoreći o novoj Uredbi, Yves Jorens stavio je naglasak na dobro administriranje, tj. na dosljedno uzajamno ispunjavanje obveza nositelja osiguranja u postupku ostvarivanja prava pojedinaca. U tu svrhu, Uredba sadrži i odredbe o međusobnom komuniciranju i dostavi zahtjeva informatičkim putem. On je pri tome podsjetio da je dobra međunarodna suradnja uvjetovana dobrom suradnjom u unutrašnjim nacionalnim okvirima. Na kraju, istakao je iako je Uredba u funkciji osiguranja slobode kretanja osoba, zapaža se tendencija proširenja njezine primjene i u funkciji slobode usluga (zdravstveno osiguranje), u čemu je bila znakovita praksa Suda pravde EU-a.

U ovome dijelu, na Uredbu 883/04 osvrnuo se i Paul Schoukens iz Leuvena (Belgija) koji je naznačio niz pitanja za koja još uvijek nema potpunih odgovora, između ostaloga, o sljedećem:

- definiranje države prebivanja
- pristup dobrovoljnom osiguranju
- izaslanje (detašman) i njegovo širenje
- porezi i doprinosi, sličnosti i razlike
- obveza na osiguranje i odnos između načela osiguranja prema radu (*lex loci laboris*) i načela ostvarivanja davanja prema prebivalištu (*lex loci domicilii*).

Na Okruglom stolu o prošlim i budućim promjenama, koji je održan istoga dana, otvoreno je pitanje mogućeg usklađivanja uvjeta za ostvarivanje prava pojedinaca iz socijalne sigurnosti, na koje je odmah i dan negativan odgovor zbog različitih zakonodavstava i razlika u socijalnim politikama država članica EU-a. Istaknuto je da će trebati, osim koordinacije sustava socijalne sigurnosti, uspostaviti i koordinaciju sustava

poreza jer su se postojeći instrumenti pokazali nepotpunima. Dosadašnja iskustva pojedinih (tada novih) država članica pokazala su da je bilo teškoća u prilagođavanju stručnih službi primjeni uredaba 1408/71 i 574/72 (Grčka), kao i to da je primjena uredaba otvorila mnogo novina i pitanja, osobito na području zdravstvene zaštite i mirovinskog osiguranja, povećanje broja radnika na poslovima koordinacije, te izazvala određena ograničenja na tržištu rada (Mađarska). Također, istaknut je problem istodobnog rada (i obveze na osiguranje) u više država, koji nije dovoljno samo uređiti regulativom, nego i osigurati provedbu u praksi. Za neke države primjena Uredbe 1408/71 značila je i izmjenu zakonodavstva u isplati mirovina (Švedska), ili izmjenu zakonodavstva o pristupu produženom osiguranju (Nizozemska). Bilo je problema i u primjeni te uredbe pri ostvarivanju prava na temelju rada u bivšim kolonijama (Francuska), a istaknut je i određeni paralelizam, odnosno sukob između regulative EU-a i europskih konvencija o ljudskim pravima (Vijeće Europe), kao i problem prilagodbe novih država članica postupanju i već uvedenoj praksi starih država članica. Na kraju, preporučeno je da se nova Uredba 883/04 u državama članicama primjenjuje u punom opsegu i da se u tu svrhu informiraju svi zainteresirani o mogućim pravima i postupku za njihovo ostvarivanje. Posebno su istaknuti problemi obuhvata Uredbom strukovnih mirovinskih sustava i davanja koja se ne zasnivaju na obvezi osiguranja i plaćanju doprinosa.

Drugoga dana konferencije izlaganja su bila posvećena problematici prema pojedinim granama socijalne sigurnosti. O zdravstvenom osiguranju i zaštiti govorio je Franz Marhold iz Graza (Austrija), koji je

istakao novi trend u posljednjih godina na ovome području prema sve većoj slobodi kretanja pacijenata, čemu je pridonijela i praksa Suda pravde EU-a posljednjih godina. Afirmirano je tako pravo osobe liječene u inozemstvu na povrat troškova zdravstvene zaštite kod svojeg nositelja zdravstvenog osiguranja, s ograničenjem do svote koja se za istu zdravstvenu uslugu priznaje u domaćim okvirima. Za države koje se pripremaju za pristupanje EU-u značajno je da će u svojoj praksi morati primjenjivati europsku zdravstvenu karticu.

Na davanja povodom ozljeda na radu i profesionalnih bolesti osvrnuo se Maximilian Fuchs iz Ingolstadta (Austrija). Prema njemu, u ovome dijelu nove Uredbe ostao je i dalje problem ekvivalencije davanja nastalome riziku, što je osobito značajno kod profesionalnih bolesti, u kojem slučaju davanje pada na teret nositelja osiguranja kod kojega je odnosna osoba osigurana u času utvrđivanja bolesti. To nije u skladu s načelom raspodjele troškova davanja koje bi trebalo primijeniti u slučajevima kada je ta osoba bila izložena istim štetnim utjecajima rada i u drugoj državi.

U dijelu o mirovinama i posebnim nedoprinosnim davanjima, Herwig Verschueren iz Antwerpena (Belgija) utvrdio je da su odredbe o mirovinama nove Uredbe 883/04 ostale uglavnom nepromijenjene i da su pojednostavljene. I u novoj Uredbi zadržana je obveza dvostrukog izračuna mirovine, isključivo na temelju domaćeg staža, ili kao razmjerni dio (*pro rata temporis*), kako bi se korisniku isplaćivala povoljnija svota.¹ Kao i drugi, istakao je da su dodatna osiguranja ostala izvan primjene Uredbe te da na obvezne kapitalizirane mirovinske sustave nije moguće primijeniti određivanje mirovine u razmjernim

¹ U hrvatskom mirovinskom osiguranju na I. stupu primjenjuje se tzv. bodovna formula za izračun mirovine, prema kojoj nema razlike u svoti mirovine na temelju navedena dva načina izračuna. Stoga, ova obveza neće imati utjecaja na provedbu hrvatskoga mirovinskog osiguranja po pristupanju u EU.

dijelovima kako određuje ta Uredba.² Za uključivanje tih mirovinskih sustava, koje provode i neke nove članice EU³, u koordinaciju sustava socijalne sigurnosti unutar EU-a, trebat će donijeti zasebne norme. Za nedoprinosa davanja, kojih sve više ima u sustavima socijalne sigurnosti država članica, i koja se ostvaruju na prebivanju pa ih države izuzimaju iz primjene uredba EU-a, a time i iz koordinacije sustava socijalne sigurnosti, on je podsjetio na stav Suda pravde EU, prema kojemu je neisplaćivanje tih davanja izvan države ostvarivanja prepreka slobodi kretanja osoba. Za sada nema jedinstvene definicije za elemente na kojima se zasnivaju ta davanja, pa problem njihovog korištenja izvan države u kojoj su ostvarena ostaje i dalje predmetom sudske prakse u EU-u.

Na prava zbog nezaposlenosti osvrnuo se Frans Pennings iz Utrechta (Nizozemska), koji je istakao da u ovome dijelu nova Uredba nije donijela neke novosti i da su stari problemi ostali i dalje (davanja nezaposlenih i djelomično nezaposlenih pograničnih radnika, odnos prema predmirovini⁴). Također, bilo je predloženo da u novoj Uredbi obveza isplate davanja za nezaposlenost bude na nadležnom nositelju osiguranja, a ne na nositelju države prebivališta nezaposlenoga, ali to nije prihvaćeno.

O obiteljskim davanjima govorila je Stamatia Devetzi iz Fulde (Njemačka), koja je podsjetila da se u njihovom ostvarivanju miješaju načela prebivališta (za djecu) i rada (za roditelje), što dovodi do konflikta zakonodavstava različitih država i stvara teškoće pri njihovom ostvarivanju i korištenju. Na ova davanja primjenjuju

se još i odredbe uredbe o nekumuliranju istovrsnih davanja, što ih u praksi još više čini složenima. Stoga ona smatra da, radi ostvarivanja i korištenja ovih davanja primjenom koordinacije sustava socijalne sigurnosti treba uspostaviti i odgovarajuće kolizijske norme.

Zaključno je govorio Bernd Schulte iz Münchena (Njemačka), koji je naglasio da pravo koordinacije sustava socijalne sigurnosti valja promatrati u kontekstu čitave Europske unije, kako bi se ono što bolje primjenjivalo i tumačilo. Za pristup pravima osnova bi trebala biti europsko državljanstvo, a ne status u radu, kao do sada. U svemu tome velik je posao na nacionalnim sudovima koji moraju primjenjivati pravnu stečevinu EU-a kao vlastito zakonodavstvo. I konačno, međusobna suradnja država članica i njihovih nositelja osiguranja, kao i dosljedna primjena nove Uredbe, preduvjet su za njezinu uspješnu provedbu u odnosima u novoj i proširenoj Europi.

Ova je međunarodna konferencija, na kojoj je bila razmatrana primjena uredba 1408/71 i 574/72, kao i mogući problemi u primjeni nove Uredbe 883/04, ukazala na opseg i važnost rada koji predstoji za hrvatske nositelje socijalnog osiguranja i državna tijela povodom pristupa Hrvatske EU-u. Naime, koordinacija koju Hrvatska danas obavlja na temelju dvostranih ugovora sa 17 država članica EU bit će proširena na sadašnjih 27 država članica. Također, nova Uredba 883/04 (i uredba za njezinu primjenu, čije je donošenje najavljeno) po pristupanju Hrvatske toj asocijaciji europskih država zamijenit će postojećih 17 ugovora o socijalnom osiguranju s njezi-

² Tu spada i obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje u II. stupu hrvatskoga mirovinskog sustava.

³ Mađarska, Poljska, Estonija, Latvija.

⁴ Predmirovina je davanje iz rada za zaposlene koji se šalju kući na čekanje, do ispunjenja uvjeta za mirovinu.

nim državama članicama i ima sljedeća obilježja:

- sadržaj uredaba EU-a (stare i nove) o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti širi je i složeniji od postojećih dvostranih ugovora o socijalnom osiguranju koje Hrvatska danas primjenjuje
- nova uredba obvezuje nositelje osiguranja država članica na međusobni saobraćaj preko informatičkog medija, elektroničkom poštom.

Sve to predstavljat će nove izazove za zavode za zdravstveno osiguranje, mirovinsko osiguranje i za zapošljavanje, koji će po pristupu Hrvatske u EU, provoditi obveze iz njezinih uredaba o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti.

Mihovil Rismondo